

Medfødt instinkt eller øvingssak? En analyse av den journalistiske magefølelsen sett i lys av Polanyis begrep «taus kunnskap»

Gunhild Ring Olsen

Førsteamanuensis, Høyskolen Kristiania

Sammendrag: For å beskrive journalistikkens praktiske kunnskap brukes ofte kroppslige metaforer som «en nese for nyheter», «en magesfølelse» eller «en ryggmargsrefleks». Ved hjelp av Polanyis begrep «taus kunnskap», samt 69 dybdeintervjuer med studenter, journalister og journalistlærere, er målet med denne artikkelen å undersøke hva denne magesfølelsen egentlig er, og hvordan den best utvikles. Et hovedfunn er at den journalistiske magesfølelsen baserer seg på svært kompleks, sammensatt og situasjonsbetinget bakgrunnskunnskap. Gjennom å beskrive det journalistiske «instinktet» som evnen til å forstå og løse journalistiske utfordringer nærmest uten betenkingstid legger flere intervjuobjekter vekt på hvor personlig og kroppsliggjort denne kunnskapen er. Samtidig er særlig lærere og aktive journalister uenige om hvordan magesfølelsen best tilegnes. Mens flere lærere mener at alle kan utvikle en journalistisk magesfølelse så lenge motivasjonen er på plass, beskriver journalistene den tause kunnskapen som et nærmest gåtefullt instinkt man er født med – eller ikke. Gjennom å undersøke hvordan studenter, lærere og journalister beskriver taus kunnskap, samt å analysere den praktiske kunnskapens ulike bestanddeler, bidrar denne artikkelen til å dekode og avmystifisere journalistisk arbeid. En slik dekodning er avgjørende for å kunne forstå og videreutvikle journalistisk praksis. En bevisstgjøring rundt hva magesfølelsen er, vil også kunne styrke posisjonen til praktisk kunnskap i journalistutdanningene og bidra til å forbedre undervisningen i praktisk journalistikk.

Nøkkelord: taus kunnskap, journalistisk magesfølelse, praktisk kunnskap, Polanyi, nyhetsutvelgelse

Abstract: To describe practical knowledge in journalism, bodily metaphors, such as “a nose for news”, “a gut feeling” or “a spinal cord reflex”, are often applied. Based upon Polanyi’s concept of “tacit knowledge” and 69 in-depth interviews with students, journalists and journalism teachers, this article aims to clarify what this gut feeling is, and how it is best developed. A main finding is that tacit knowledge in journalism is based on complex and highly situational background knowledge. Described as the ability to understand and solve journalistic challenges with almost no time to think, respondents emphasize that this form of knowledge is personal and embodied. At the same time, teachers and active journalists disagree on how the gut feeling is best acquired. While several teachers believe that everyone can develop a journalistic gut feeling if motivated to do so, the journalists describe tacit knowledge as an almost enigmatic instinct one is born with – or not. By examining how students, teachers and journalists describe tacit knowledge and analyzing the various components of practical knowledge, this article helps decode and demystify journalistic work. Such decoding is crucial to understanding and further developing journalistic practice. An awareness of what the gut feeling is can also strengthen the position of practical knowledge in journalism education and help improve the teaching of practical journalism.

Keywords: tacit knowledge, journalistic gut feeling, practical knowledge, Polanyi, news selection

Introduksjon

Hva er det egentlig som skiller erfarne journalister fra nybegynnere? Hva er det, helt konkret, som utgjør det journalistiske «instinktet»? I mangel på et vokabular som kan beskrive hva praktisk, journalistisk kunnskap er, brukes ofte kroppslige metaforer: Det er en magefølelse, en velutviklet nese for nyheter, en ryggmargsrefleks, en teft, en ekstra sans eller en intuisjon (f.eks. Handgaard et al., 2013, s. 38; Schultz, 2007, s. 190; Østlyngen & Øvrebø, 1999, s. 26).

Den samme mangelen på et teoretisk vokabular vekket interessen min da jeg intervjuet 60 studenter, journalister og journalistlærere tilknyttet fire prestisjetunge, amerikanske journalistutdanninger under arbeidet med doktorgradsavhandlingen min (Olsen, 2018). På spørsmål om hva journaliststudenter trenger å lære, kom flere inn på begreper som «teft» og «intuisjon». Enkelte hevdet dessuten at denne «teften» er noe man er født med, eller ikke. En av reporterne beskrev for eksempel en spesielt dyktig student han veiledet, på denne måten: «Jeg er ganske overrasket, men hun har alle de rette instinktene. [...] Disse tingene kan du egentlig ikke lære noen. Du kan ikke gå på journalistiskolen og lære dette» (journalist 7, senter 3).

I den opprinnelige studien var det ikke rom for å gå disse påstandene og begrepene nærmere etter i sømmene. Siden professor Paul Bjerke lenge har vært opptatt av journalistikkens kunnskapsgrunnlag, og særlig Polanyis (1967/2009) begrep «taus kunnskap» (Bjerke, 2009), passer det å gjøre nettopp dette nå. Ved hjelp av profesjonsteoriens tilnærminger til praktisk kunnskap, og særlig Polanyis (1967/2009) teorier rundt den tause kunnskapens bestanddeler, vil jeg derfor i denne artikkelen undersøke hvilke ferdigheter og hvilken kunnskap som kan sies å ligge til grunn for anerkjent, journalistisk praksis.

Innen profesjonsteorien blir profesjoner, som journalistikk, ofte definert som en måte å strukturere ekspertise på. I hovedsak består denne ekspertisen av teoretisk og praktisk kunnskap (Abbott, 1988; Benner, 1984; Freidson, 2007; Parsons & Platt, 1973). Mens formell og teoretisk kunnskap er basert på informasjon, teorier og abstrakte begreper, blir praktisk kunnskap ofte kalt arbeidskunnskap, eller «kunnen». Den praktiske kunnskapen brukes utelukkende under praktisk arbeid (Freidson, 2007, s. 31–34), og innen journalistikken kan dette for eksempel være nyhetsutvelgelse, innhenting av informasjon og produksjon av saker. Flere teoretikere mener at den praktiske kunnskapen er langt mer komplisert enn den teoretiske, da den drar veksler på et komplekst bakteppe av ulike kunnskapstyper og kunnskapsgrupper. For å gjennomføre en praktisk oppgave trengs, ifølge Eraut (2004), både akademisk kunnskap, ikke-akademisk kunnskap, kulturell kunnskap og personlig kunnskap. Den personlige kunnskapen består igjen av praktisk kunnskap og ulike ferdigheter, der noen deler er bevisste og uttalte, mens andre deler er ubevisste og uttalte (Eraut, 2004, s. 202; Freidson, 2007, s. 31–34). Det er denne uttalte og ubevisste delen av praktisk kunnskap, den Polanyi (1967/2009) kaller «taus kunnskap», som er hovedfokus i denne artikkelen. Problemstillingen er: *Hvordan beskriver aktører fra toneangivende utdanningsmiljøer journalistikkens tause kunnskap, og hvordan mener de at denne kunnskapen kan tilegnes?*

Å undersøke hvordan utøvelsen av journalistisk praksis beskrives, er viktig av flere årsaker. For det første er empiriske studier av journalisters og journaliststudenters kunnskap mangelvare (Kronstad, 2014). En årsak til dette er at den vitenskapelige interessen for praktisk kunnskap er

relativt ny. Det var Ryle (1949/2000) som først introduserte skillet mellom det å vite noe og det å kunne noe (knowing that versus knowing how). Senere ble blant annet Polanyis teorier rundt personlig og taus kunnskap (først introdusert på engelsk i 1958) et viktig utgangspunkt for 1970-tallets utvikling av fagfeltet. Polanyis arbeid var på mange måter en reaksjon på positivistenes tilnærming til kunnskap som noe objektivt og formaliserbart. All kunnskap tar utgangspunkt i en subjektiv dimensjon, mener Polanyi (1967/2009). Dermed går man, med positivistenes tilnærming, glipp av en stor del av den menneskelige erkjennelse, argumenterte han (Polanyi 1967/2009, s. 25).

Striden om hva praktisk kunnskap er, pågår fortsatt. Ifølge Grimen (2008) finnes i dag to hovedsyn. Mens det tradisjonelle, *teoriorienterte* kunnskapssynet anser praktisk kunnskap som anvendelse av teori, ser det *praksisorienterte* kunnskapssynet på teoretisk kunnskap som en artikulering av praktisk kunnskap (s. 74–75). Begge de to kunnskapssynene er blitt sterkt kritisert. I tråd med Polanyis (1967/2009) teorier er det teoriorienterte synet blitt anklaget for å redusere praktisk kunnskap til anvendelse av teori, og dermed overforenkle en kunnskapstype som i realiteten er langt mer kompleks. Det praksisorienterte kunnskapssynet er, på sin side, gjennom fokuset på kompleksitet og kroppsliggjøring, blitt anklaget for å mystifisere praktisk kunnskap. Denne mystifiseringen kan sette praksisutøvere i en uhandgripelig og mektig posisjon, siden det blir umulig å forske på menneskelig forståelse, mener kritikerne (f.eks. Young & Muller, 2014). Ifølge Bjerke (2009) er kunnskapssynet til journalistprofesjonen et godt eksempel på en slik mystifisering, siden journalistisk praksiskunnskap ikke sees på som kodifiserbar og formaliserbar, men i stedet knyttes til den enkelte journalist og redaksjon (s. 119–129).

Gjennom å undersøke hvordan studenter, lærere og journalister beskriver taus kunnskap, samt å analysere den praktiske kunnskapens ulike bestanddeler, er målet med denne artikkelen nettopp å dekode og avmystifisere journalistisk arbeid. I likhet med Collins (2010) legger studien dermed til grunn at praktisk kunnskap kan og *bør* artikuleres. Dermed blir Polanyis (1967/2009) teorier ikke sett på som mystifiserende, men som et nyttig teoretisk verktøy som gjør det enklere å kartlegge hvilke elementer den tause kunnskapen består av. En slik dekodning er

avgjørende for å kunne forstå og videreutvikle journalistikkens utøvende side. Som K. S. Olsen (2018, s. 132) viser, er kodifisering særlig viktig i en tid da magesfølelsen kontinuerlig må tilpasses den digitale utviklingen. Å forstå og artikulere større deler av journalistikkens tause kunnskap er også avgjørende for å kunne utdanne nye generasjoner profesjonsutøvere (f.eks. Abbott, 1988; Eraut, 2004; Freidson, 2007).

Før de 60 informantenes beskrivelse av den journalistiske magesfølelsen presenteres og analyseres, er det viktig å se på hva tidligere forskning sier om journalistikkens praktiske kunnskap. I tillegg vil selve begrepet «taus kunnskap», samt studiets forskningsdesign og metoder, beskrives.

Hva er praktisk kunnskap?

Tidligere forskning på journalistikkens magesfølelse

Som nevnt finnes få studier av journalisters og journaliststudenters profesjonskunnskap (Kronstad, 2014). Av norske studier er Dimmens (2009) drøfting av den tause kunnskapen i nyhetsutvelgelsen, Kronstads (2014) undersøkelse av hvordan studenter bruker taus kunnskap og K. S. Olsens (2018) studie av taus kunnskap blant lokaljournalister blant unntakene. Særlig de to nyeste studiene legger stor vekt på hvor viktig den tause kunnskapen er når beslutninger må tas raskt i den redaksjonelle prosessen, og hvor utfordrende det er når den tause kunnskapen ikke er tilstrekkelig utviklet. Lokaljournalistene i K.S. Olsens studie (2018) higer for eksempel etter konkret, artikulert kunnskap, siden magesfølelsen er svekket av de mange, digitale endringene i praksisfeltet (s. 132). Hvordan vurderer man hvilke saker som kommer til å gå godt på nett, og hvordan skriver man «kule og fengende» titler? Og bør man i det hele tatt være opptatt av flest mulig lesere, eller bør vurderingene heller basere seg på sakenes viktighet uavhengig av forventede lesertall, spør journalistene (K. S. Olsen, 2018, s. 135). Blant studentene til Kronstad (2014) har de med mest praktisk erfaring allerede utviklet tilstrekkelig taus kunnskap til at de nærmest instinktivt vet hva de skal gjøre og hvilke valg de skal ta i gitte situasjoner. Studentene uten praktisk erfaring synes imidlertid det er utfordrende. I likhet med Schultz (2007) sin studie av danske tv-journalister finner Kronstad (2014) at den journalistiske magesfølelsen i stor grad baserer seg

på implisitte vurderingskriterier. Mens Schultz (2007) avdekker kriteriet eksklusivitet, er gjennomførbarhet og salgbarhet sentrale, skjulte kriterier hos Kronstad (2014). Det er nettopp slike implisitte deler av den journalistiske kunnskapen Polanyi (1967/2009) kaller taus kunnskap, og som skal undersøkes nærmere i denne studien. Målet er dessuten å gå utover vektleggingen av nyhetsutvelgelsen og undersøke hvordan taus kunnskap brukes i et bredere spekter av journalistiske praksishandlinger.

Hva er taus kunnskap?

For å forklare hva taus kunnskap er, bruker Polanyi (1967/2009, s. 4) den etter hvert velkjente formuleringen «we can know more than we can tell». Taus kunnskap er en del av all menneskelig kunnskap, forklarer Polanyi (1967/2009, s. 5), men den kan være svært vanskelig å artikulere. Det går for eksempel ikke an å lære seg å sykle ved hjelp av en bok. Det må en kroppslig erfaring til (Polanyi, 1966, s. 4). All kunnskap, også vitenskapelig, har en kroppslig forankring, mener Polanyi (1967/2009). Uten denne kroppsliggjøringen ville vi ikke ha mulighet til å utøve ferdigheter i det hele tatt. Den subjektive dimensjonen er altså, slik han ser det, utgangspunktet for all kunnskap, både intellektuell og praktisk.

I sin analyse av den tause kunnskapen deler Polanyi den inn i to ledd: det *proksimale* og det *distale*. Mens det proksimale leddet er det bakenforliggende, nære og konkrete, er det distale leddet det fjerne og abstrakte – men samtidig det egentlige målet for / meningen med handlingen. Taus kunnskap er den faktoren som utgjør den meningsfulle sammenhengen mellom disse to leddene (Polanyi, 1967/2009, s. 13). Når man løser matematiske problemer, vil for eksempel den matematiske teorien være en del av bakgrunnskunnskapen som må til (det proksimale leddet), mens det å løse problemet er det distale leddet. Den tause kunnskapen ligger altså i evnen til å *anvende* kunnskapselementene i det proksimale leddet (teoretisk og praktisk kunnskap) i handlingen (det distale leddet). Ekte kunnskap er dermed evnen til å internalisere og anvende kunnskap, skriver Polanyi (1967/2009, s. 13–17). Og siden de praktiske ferdighetene baserer seg på kroppslig kunnen, kan de bare tilegnes gjennom erfaring – eller *indwelling* (1967/2009, s. 17). Overfører man Polanyis

(1967/2009) begrepsapparat til journalistikken, vil for eksempel det å bedømme om en sak er god eller ikke, basere seg på teoretisk og praktisk bakgrunnskunnskap som er internalisert, eller kroppsliggjort, hos den enkelte journalist.

Polanyis teorier har seinere vært utgangspunktet for mange sentrale praksisorienterte teoretikere (f.eks. Benner, 1984; Dreyfus & Dreyfus, 1980; Eraut, 1994, 2004; Schön, 1988, 1995). Schön (1988) ser for eksempel på praksisfeltet som en kompleks arena bestående av en rekke unike tilfeller og problemer som ikke kan løses ved hjelp av teori alene. Ofte må løsningene finnes gjennom improvisasjon, oppfinnsomhet og testing i situasjonen (s. 5). Dette kaller Schön (1995) å «vite-i-handling». Det vil si internaliserte handlinger, anerkjennelser og vurderinger som utføres spontant, uten planlegging og tenking (s. 54). Denne evnen eller kunnskapen, som ligger tett opp til det Polanyi (1967/2009) kaller tauskunnskap, er også blitt kalt ekspertise, kunnen, kunnskap i praksis, artisteri og kapabilitet (f.eks. Benner, 1984; Eraut, 2004; Heggen, 2014; Molander, 1996; Schön, 1988). Kort fortalt ser den ut til å bestå av minst tre evner. 1) Evnen til å skjønne hva som er problemet som må løses. 2) Evnen til å bruke de riktige verktøyene for å løse problemet. 3) Evnen til å improvisere dersom de anvendte strategiene ikke fungerer (Benner, 1984; Schön, 1988). Den praktiske kunnskapen kan altså sies å være en *sterkt situasjonsbetinget responsevne*. Læring av praksis beskrives derfor som en komplisert prosess, der den enkelte blir sosialisert inn i tradisjonene til et fellesskap av praksisutøvere og den konteksten de utøver sin praksis i. I tillegg til konvensjoner, begrensninger, språk og normer tilegner nykommeren seg praksisfeltets repertoar av eksempler, systematiske kunnskap og mønstre for å løse praktiske oppgaver (Schön, 1988, s. 36–37).

Et stridsspørsmål innen det praksisorienterte forskningsfeltet har vært om det er mulig å kodifisere tauskunnskap eller ikke. Det dominerende synet er etter hvert at all tauskunnskap kan artikuleres, men ikke alltid gjennom språklig kodifisering. Noen ganger er det både nødvendig og mer effektivt å *vis*e hvordan man gjør ting (Grimen, 2008, s. 78–82). Collins (2010) påpeker for eksempel at intuisjon og tauskunnskap er kunnskap basert på erfaring, og at det derfor er fullt mulig å tilegne seg

denne kunnskapen gjennom praksis (Collins, 2010, s. 148–149). I de tilfellene taus kunnskap finnes, forklares det ofte med at den ennå ikke er artikulert, at det er uhensiktsmessig/vanskelig å artikulere/kodifisere den, eller at normer og regler for atferd begrenser det som aksepteres uttrykt gjennom ord (Grimen, 2008, s. 79). Målet med denne artikkelen er altså å bruke den ovennevnte teorien til å analysere hvordan aktører tilknytter fire amerikanske journalistutdanninger beskriver taus kunnskap, og måtene denne kan tilegnes på.

Forskningsdesign og metode

Studien som ligger til grunn for denne artikkelen, har et klart eksplorative og induktivt design, der målet er å skaffe til veie ny kunnskap på områder hvor det finnes lite kunnskap fra før. I dette avsnittet vil jeg gjøre kort rede for utvalget av intervjuobjekter, gjennomføringen av intervjuene og analysen, samt drøfte funnenes overføringsverdi.

Av de 60 intervjuobjektene er 23 journalistlærere, 22 studenter og 15 journalister. Alle var på intervjutidspunktet tilknyttet fire ulike sentre for undersøkende journalistikk drevet av journalistutdanningene ved University of California, Berkeley, Columbia University, American University og Boston University. Disse sentrene ble valgt ut fra et ønske om å intervju mennesker innen utdanningsfeltet med høy status, og dermed høy definisjonsmakt. De fire senterlederene ble så spurt om å foreslå et visst antall lærere og studenter, samt journalister fra eksterne samarbeidsredaksjoner, som kunne intervjues. I de tilfellene det ikke var mulig å oppnå kontakt med de opprinnelig foreslåtte, eller der det ikke var foreslått nok kandidater, ble nye forslag til navn innhentet under intervjuene. Mens utvalget av de fire sentrene var resultatet av et strategisk utvalg, var valget av intervjuobjekter altså delvis basert på nøkkelinformanter, og delvis utført gjennom snøballmetoden (Johannessen et al., 2021, s. 64–69).

Alle de 69 intervjuene som ble gjennomført i løpet av studien, var semistrukturerte (Østbye et al., 2013, s. 105). Av spesiell betydning for denne artikkelen ble samtlige intervjuobjekter spurt om hva som kjennetegner god journalistikk, hva journaliststudenter bør kunne, og

hvordan de best lærer seg det de bør kunne. Intervjuene varte imellom 35 og 45 minutter, og ble senere transkribert og analysert gjennom en tematisk analyse, der forskjellige tema ble kodet på en systematisk måte på tvers av hele datasettet ved hjelp av NVivo (Braun & Clarke, 2006, s. 87).

Som metode er dybdeintervju kjent som en av de beste datainnsamlingsmetodene når man forsøker å skaffe til veie detaljert informasjon om et emne (Ryen, 2002; Østbye et al., 2013; Aase & Fossåskaret, 2014). Samtidig er sjansen stor for at dybdeintervjuer gir et skjevt bilde av virkeligheten, siden de intervjuede lett påvirkes av forskerens preferanser og interesser, eller av ønsket om å sette seg selv i et gunstig lys (Bryman, 2008, s. 211). Jeg har forsøkt å unngå disse ulempene ved å være klar over egne forforståelser, ikke gi spørsmålene på forhånd, stille åpne spørsmål og oppfølgingsspørsmål (Ryen, 2002, s. 102–110).

Siden utvalget i denne studien verken er representativt eller tilfeldig, er ikke målet statistiske generaliseringer (Yin, 2014, s. 21; Østbye et al., 2013, s. 232). Det vil si at funnene ikke nødvendigvis er direkte overførbare til andre kontekster. Alle intervjuobjektene er for eksempel tilknyttet amerikanske journalistutdanninger, og er dermed en del av den liberale pressemodellen, der et kjennetegn er sterke, økonomiske føringer (Hallin & Mancini, 2004). Mediesystemene i de nordiske landene er på sin side del av den demokratisk-korporative pressemodellen, preget av sterk profesjonsideologi, høy grad av autonomi og lav økonomisk påvirkning (Ahva et al., 2017; Hallin & Mancini, 2004). Intervjuobjektene i denne studien kan dermed ha en ganske annen forståelse av praktisk kunnskap enn det norske lærere, journalister og studenter har. Samtidig representerer de, gjennom sin tilknytning til undersøkende journalistikk, en sterkt idealisert del av det amerikanske praksisfeltet, som har flere likhetstrekk med den demokratisk-korporative modellen (Olsen, 2020). Overføringsverdien kan dermed være større enn den ser ut til ved første øyekast. Som i de fleste kvalitative studier er hovedmålet imidlertid å utvikle en dypere forståelse av et fenomen (Yin, 2014, s. 21; Østbye et al., 2013, s. 232). Til sammen skal altså at den teoretiske gjennomgangen og det empiriske materialet bidra til å øke forståelsen for hvilke ferdigheter og hvilken kunnskap som ligger til grunn for anerkjent, journalistisk praksis.

Hva er det journalister kan?

Som allerede nevnt ble alle de 60 intervjuede studentene, journalistikk-lærerne og journalistene spurt om hva journaliststudenter bør kunne, og hvordan studentene best lærer seg det de bør kunne. Svarene kan oppsummeres på denne måten: Journaliststudenter bør kunne svært mye, og praktisk øving er den beste måten å lære på (Olsen, 2020, s. 134–144). Mer spesifikt nevnte flere at journaliststudenter blant annet bør ha generell kunnskap om samfunnet, kunnskap om de ulike sakskompleksene som dekkes, og kunnskap om journalistikkens normer og regler. I tillegg bør de tilegne seg en rekke journalistiske grunnferdigheter knyttet til det å skaffe til veie pålitelig og relevant informasjon, å analysere og organisere denne informasjonen på best mulig måte og å formidle denne informasjonen effektivt til offentligheten (Olsen, 2020, s. 134–138). Det var altså under refleksjonene om kunnskapsgrunnlag og læring at begrepene som står i sentrum for den påfølgende analysen («nese for nyheter», «de rette refleksene», «talent», «intuisjon», «instinkt» og «teft»), dukket opp. Disse begrepene kan sees på som synonymmer til det som i det teoretiske rammeverket for studien kalles: taus kunnskap, ekspertise, kunnen, kunnskap i praksis, artisteri, kapabilitet (f.eks. Benner, 1984; Eraut, 2004; Heggen, 2014; Molander, 1996; Polanyi, 1967/2009; Schön, 1988). Selve analysen starter derfor med å se nærmere på det som kan betegnes som instinktet / den tause kunnskapens distale ledd. Det vil si den konkrete handlingen som den tause kunnskapen brukes til å utføre (Polanyi, 1967/2009). Videre blir den bakenforliggende kunnskapen (det proksimale leddet) for handlingen analysert, før intervjuobjektene syn på læring og kodifisering undersøkes nærmere.

Den tause kunnskapens distale ledd

Følger man Polanyis (1967/2009) resonnement, er det naturlig å starte en analyse av journalistikkens tause kunnskap med det distale leddet. Det distale leddet er den fjerne og abstrakte delen av taus kunnskap – men samtidig det egentlige målet for / meningen med handlingen (Polanyi, 1967/2009, s. 13). Siden det distale leddet representerer *anvendelsen* av bakenforliggende kunnskap, vil det altså være den mest synlige delen av

den tause kunnskapen. Skal man kartlegge det distale leddet i journalistikkens tause kunnskap, må man altså spørre seg om *hvilke handlinger* journalister bruker den tause kunnskapen sin til å utføre. Sagt med andre ord: Hva er det magefølelsen brukes til?

Ser man på svarene til intervjuobjektene, nevnes en rekke handlinger, og særlig fem går igjen: å skille gode fra mindre gode saker; å stille de riktige spørsmålene i en gitt intervjusituasjon; å skjønne hva som er kjernen i saken man jobber med; å vite hvilke researchmetoder og verktøy det lønner seg å bruke; og å skjønne hvordan man presenterer en sak slik at flest mulig leser den. Som en av journalistlærerne sier:

Når du får utdelt en sak, tror jeg det dreier seg om å vite hva historien er, og hva du gjør for å få fram den historien på en best mulig måte. Å intuitivt vite hva du trenger å gjøre. (Lærer 2, senter 4)

En av journalistene er inne på det samme når han beskriver den journalistiske magefølelsen som evnen til å løse problemer.

Hvordan kommer du deg «herfra til dit» når du støter på hindringer? Hvordan får du tak i den riktige informasjonen? Hvordan kommer du opp med de gode ideene til saker? Jeg tror det handler om måter å håndtere problemer på. (Journalist 1, senter 2)

Oppsummert kan det altså se ut som om journalistikkens tause kunnskap handler om evnen til å løse ulike utfordringer i alle deler av den journalistiske arbeidsprosessen: I utvalgsfasen, i researchfasen og i formidlingsfasen. Som vi skal se senere, ser de fleste ut til å mene at denne evnen til problemløsning kan være mer eller mindre utviklet hos den enkelte journalist, og at evnen som regel er basert på erfaring. Dette understøttes ved at flere av de intervjuede studentene synes det er vanskelig å vite hvordan de skal løse utfordringene. Som en av dem sier: «Folk tror journalistikk er så enkelt som å finne et problem, skrive om det, og så er det fikset. Slik er det ikke. Det er så mye mellom a og b» (student 1, senter 4). Med Polanyis (1967/2009, s. 17) ord kan studentens erfaring forklares med at kunnskapen ikke er tilstrekkelig kroppsliggjort, eller «indwelled», ennå. For å utvikle intuisjonen/magefølelsen er mer erfaring nødvendig.

Beskrivelsen intervjuobjektene har av hvordan journalister bruker taus kunnskap til å utføre ulike handlinger / løse ulike problemer, likner en god del på de teoretiske beskrivelsene av praktisk kunnskap referert til ovenfor. Profesjonsutøverne blir etter hvert en slags intuitive eksperter som «vet-i-handling» (Schön, 1995). For å kunne løse ulike utfordringer i alle deler av den journalistiske arbeidsprosessen bruker journalister altså magesfølelsen. Denne kroppsliggjorte, tause kunnskapen hjelper dem til å forstå hva som er problemet som må løses, hvilke verktøy som må brukes for å løse problemet, og til å improvisere ved behov (Benner, 1984; Schön, 1988). De vet hvilke spørsmål som fungerer best under intervjuet, de skjønner hvor og hvordan de må lete for å finne den mest nyttige informasjonen, og de vet hvilken tittel som fenger mest. Innen journalistikkforskningen har man, som vist over, særlig vært opptatt av bruken av magesfølelse under nyhetsutvelgelsen (f.eks. Dimmen, 2009; Kronstad, 2014; Schultz, 2007). Det er imidlertid noe underkommunisert at taus kunnskap, som svarene fra intervjuobjektene viser, brukes i hele den journalistiske arbeidsprosessen, fra informasjonsinnhenting til formidling.

Den tause kunnskapens proksimale ledd

Mens det distale leddet av taus kunnskap kan beskrives som *anvendelsen* av bakenforliggende kunnskap, utgjør det proksimale leddet den bakenforliggende kunnskapen. For å kunne analysere det proksimale leddet må man dermed spørre hvilken kunnskap som må til for å kunne utføre ulike handlinger. Da studentene, journalistlærerne og journalistene ble utfordret til å være helt konkrete på hva journaliststudenter bør kunne, ramset de, i tråd med teorien rundt praktisk kunnskap, opp svært mange ulike kunnskapstyper. I tillegg til bred samfunnskunnskap, saksspesifikk kunnskap og kunnskap om journalistikkens normer og regler (nevnt over) var listen over praktiske ferdigheter lang. Disse inkluderte blant annet intervjueteknikk, kildepleie, søking i offentlige registre, bygging og analyse av store datasett, generelle analyseferdigheter, fortellerteknikk og kunnskap om ulike plattformer (Olsen, 2020, s. 134–144).

Ser man nærmere på intervjumaterialet, nevnes også en lang rekke personlige egenskaper som nødvendige for å utføre ulike, journalistiske

oppgaver. En av reporterne beskriver for eksempel «de riktige instinktene» som «en følelse av raseri, å være veldig nysgjerrig, å virkelig være interessert i å lære, å være veldig flink med mennesker» (journalist 1, senter 4). Grunnen til at disse egenskapene er viktige, forklarer han, er at de øker sjansene for at journalister blir gode på research, på å finne informasjon og på å få kilder til å åpne seg. Andre positive egenskaper som nevnes, er å være ivrig og hardtarbeidende, å ha en naturlig forståelse av hva som bør gjøres, å være utholdende og sta, å ikke være redd for å stille ukomfortable spørsmål, å være nysgjerrig, å ha viljen til å gå i dybden og å ha viljen til å ofre privatlivet for viktige saker. En av journalistene oppsummerer kunnskapen som må til for å være en god reporter på denne måten:

Intervjuteknikk er selvsagt en veldig viktig del av jobben vår. Å skaffe dokumenter er en veldig viktig del av jobben. Å få kilder til å stole på deg og gi deg informasjon er en veldig viktig del av jobben. Også det å sette informasjonen i system og trekke fram det vesentligste er en veldig viktig del av jobben. Å kunne lede og gjennomføre prosjekter er viktig. (Journalist 7, senter 3)

Så legger han til: «For å få til alt dette trengs både drivkraft og ambisjon» (journalist 7, senter 3).

De personlige egenskapene til en journalist blir altså sett på som det som gjør det mulig å koble sammen og anvende all den ulike bakgrunnskunnskapen. Som vi skal se under, er det nettopp denne personlige delen av magesfølelsen det er uenighet om kan læres eller ikke.

Ut fra intervjuobjektene uttalelser ser den proksimale delen av den tause kunnskapen altså ut til å være svært kompleks og situasjonsbetinget. Også denne beskrivelsen stemmer godt overens med de ulike teoriene rundt praktisk kunnskap. Siden praksisfeltet blir sett på som en kompleks arena bestående av en rekke unike tilfeller og problemer (Schön, 1988), må den praktiske kunnskapen dra veksler på et sammensatt bakteppe av bevisste og ubevisste kunnskapstyper og kunnskapsgrupper, samt personlige egenskaper. Ifølge Grimen (2008) er et slikt fragmentert og heterogent kunnskapsgrunnlag typisk for de fleste profesjoner. Siden målet er å utføre ulike praktiske oppgaver på best mulig måte, anvendes de kunnskapstypene som ansees som de mest funksjonelle i den gitte situasjonen (s. 72–73).

Født sånn eller blitt sånn?

For å kunne utføre ulike profesjonelle oppgaver (det distale leddet av taus kunnskap) mener intervjuobjektene altså at journalister må ha en bred og sammensatt kunnskapsbase (det proksimale leddet av taus kunnskap). Som Polanyi (1967/2009, s. 13) skriver, er taus kunnskap den meningsfulle sammenhengen mellom disse to leddene. Instinkt/magefølelsen kan altså beskrives som en slags internert kroppslig kunnskap som gjør at den erfarne profesjonsutøveren intuitivt og ubevisst vet hvilken kunnskap han/hun må dra veksler på for å løse ulike problemer. Det naturlige oppfølgingsspørsmålet blir da hvordan det er mulig å erverve denne typen kroppslig kunnskap? Studentene, journalistlærerne og journalistene i denne studien ser ut til å ha to ulike syn på saken. Mens noen mener at selve instinkt/magefølelsen kan øves opp, mener flere at det kun er bakgrunnskunnskapen (elementene i det proksimale leddet) som kan læres. Den første gruppen ser altså på taus kunnskap (evnen til problemløsning i ulike situasjoner) som en øvingssak. Den andre gruppen mener derimot at magefølelsen er et instinkt man er født med – eller ikke.

I gruppen som ser på taus kunnskap som en øvingssak, skiller flere mellom det å *lære* journalistikk og det å *lykkes* som journalist. Mens alle kan lære, kreves ulike personlige egenskaper for å lykkes, argumenteres det. En av de hyppigst nevnte egenskapene er motivasjon. Som en av dem sier det:

Enten kommer du til å elske det, eller ikke. Det er det eneste. [...] Jeg tror det meste kan læres hvis du vil lære. Jeg prøver å komme på noen som virkelig elsket journalistikk og ikke fikk det til, men kommer ikke på noen. (Journalist 3, senter 2)

Den samme reporteren begrunner behovet for motivasjon med at journalistikken er et altoppslukende yrke. «Er du god, kommer journalistikken til å forstyrre privatlivet og familielivet ditt. Og noen mennesker liker ikke journalistikken godt nok i forhold til alt som må ofres», sier hun (journalist 3, senter 2).

Utgangspunktet ser altså ut til å være at alle kan lære det grunnleggende i journalistikken, men for å lykkes, og utvikle ekspertise, må du ville det nok. Magefølelsen kobles dermed til vilje og innsats. Andre som mener at alle kan utvikle ekspertise, peker på nysgjerrighet og konkurransevne

som nyttige egenskaper. «Alle kan lære å få tak i dokumenter, hvordan man søker etter informasjon, hvordan man intervjuer folk, hvordan man analyserer data, hvordan man holder et videokamera, hvordan man tar fine bilder, hva som er en god sak, og hvordan man finner gode saker», sier en lærer (lærer 1, senter 2).

Når disse studentene kommer ut i redaksjonene, innser imidlertid flere at de ikke er like konkurransedyktige som andre – uten at det betyr at de ikke har lært noe, fortsetter hun. I likhet med studenter som ikke er motiverte nok, mener intervjuobjektene altså at studenter som mangler nysgjerrighet og konkurranseevne, etter hvert kan komme til kort. Flere poengter samtidig at svært mange ulike personlighetstyper kan resultere i gode journalister, og at man derfor må være forsiktig med å innnevne egenskapene som må til, for mye.

Det andre synet på tilegning av taus kunnskap er at alle kan lære seg store deler av det proksimale leddet, men at magefølelsen er noe man er født med eller ikke. En av journalistene sier det på denne måten: «Det er veldig vanskelig å lære noen et instinkt [...] Til sjuende og sist, etter å ha lært alle ferdighetene og teknikkene, vil det alltid være noen som ‘har det’, og ikke» (journalist 1, senter 4). Etter endt opplæring vil studenter uten de riktige instinktene fortsatt «slite ordentlig», mener journalisten. De talentfulle vil imidlertid ha blitt enda bedre, siden de har lært nye verktøy og nye måter å tenke på. «De er mottakelige for læring på en helt annen måte», sier han (journalist 1, senter 4).

Flere av intervjuobjektene som mener den journalistiske magefølelsen er medfødt, påpeker at det umiddelbart er tydelig hvilke av studentene som har talent og ikke. På spørsmål om hva dette talentet består av, ramser også disse opp ulike personlige egenskaper. I forhold til den første gruppen ser de imidlertid ut til å ha en mye mer deterministisk tilnærming: Du er enten født nysgjerrig, eller så er du ikke det. De personlige egenskapene kan altså ikke utvikles over tid.

De ulike tilnærmingene til magefølelsen til tross. Når det gjelder læringsform, ser informantene ut til å være helt enige: Den eneste måten å tilegne seg praktisk kunnskap på er gjennom erfaring. Mange trekker dessuten fram verdien av å observere hvordan erfarne reportere med godt utviklet magefølelse jobber. En av studentene sier det slik: «Er man

i samme rom som flinke journalister, lærer man alltid noe» (student 9, senter 3). Siden studenter, ifølge flere av intervjuobjektene, ofte er usikre og lurer på om de gjør ting riktig, blir denne typen ekspert-observasjon ekstra viktig. En student forteller for eksempel at hun ofte tenker «Å, jeg er så dum. Jeg er ikke flink til å finne ut hva som har nyhetsverdi» (student 9, senter 3). Da hjelper det å se hvordan andres saker «utfolder seg fra begynnelse til slutt, hvordan ideer blir til, og hvordan de blir avvist og endret», sier hun (student 9, senter 3). En av journalistene beskriver situasjonen på denne måten: «De kommer inn og ser at vi sliter. Så tenker de: Å, det er det samme problemet jeg har. Hvordan skal de løse det, mon tro?» (lærer 3, senter 1).

Oppsummert ser intervjuobjektene altså ut til å ha en svært praktisk tilnærming til læring. De er også på linje med teoretikere som Grimen (2008) og Collins (2010), som påpeker at det innen situasjonsbetinget problemløsning ofte er mest effektivt å *vise* hvordan ting gjøres, framfor å formidle det gjennom språklig kodifisering. Når det gjelder uenigheten om hvordan taus kunnskap kan tilegnes, er det verdt å merke seg at flertallet i gruppen som mener at magesfølelsen kan læres, er journalistlærere, mens flertallet av dem som mener det er medfødt, er journalister. Studentene er på sin side mer usikre og vage. Dette kan tolkes på flere måter. Kanskje beskytter lærerne sitt eget virke, siden journalistutdanninger forbeholdt dem med de «riktige» instinktene ville blitt veldig smale? Insisteringen på at journalistisk ekspertise kun er for dem som er født med den riktige magesfølelsen, kan på sin side være en måte å gjøre seg selv og sin egen kunnskap uangripelig på. Som nevnt ovenfor er baksiden av en slik oppfatning ofte at store deler av fagkunnskapen ikke kodifiseres. Det kan igjen gjøre undervisning og utvikling av ny kunnskap utfordrende.

Oppsummering og konklusjon

Denne studien har altså, ved hjelp av Polanyis (1967/2009) teorier om «taus kunnskap», forsøkt å kartlegge hvilke elementer som kan sies å ligge til grunn for anerkjent, journalistisk praksis. På bakgrunn av det teoretiske rammeverket og uttalelsene til 60 journaliststudenter, journalistlærere og journalister kan den tause kunnskapens og dens to ledd illustreres som i

tabell 1 under. Den tause, kroppslige kunnskapen vil, enkelt forklart, gjøre det mulig for reporteren å stå midt i en kaotisk kontekst og straks vite hva som må gjøres. Kunnskapen har, som flere av intervjuobjektene uttrykker det, blitt et instinkt / kroppsliggjort. Siden de ulike praksishandlingene (det distale leddet) er svært varierte og situasjonsbetingede, behøves også variert og bred bakgrunnskunnskap (det proksimale leddet).

Tabell 1. Journalistikkens tause kunnskap

Taus kunnskap		
Den meningsfulle sammenhengen mellom det proksimale og det distale leddet		
Proksimalt ledd Den bakenforliggende kunnskapen som må til for å kunne utføre ulike handlinger (det distale leddet)	<i>Beslektede begreper:</i> Instinkt, magesfølelse, kunnen, ekspertise, talent, intuisjon, teft, ekspertise, artisteri og kapabilitet	Distalt ledd Ulike journalistiske handlinger som kunnskapen i det proksimale leddet brukes til
<i>Eksempler:</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bred samfunnskunnskap ▪ Saksspesifikk kunnskap ▪ Kunnskap om normer og regler ▪ Ferdigheter som intervjueteknikk og kildepleie ▪ Kunnskap om konvertering ▪ Personlige egenskaper 	<i>Kjennetegn:</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Å skjønne hvilket problem som skal løses ▪ Å vite hvilken bakenforliggende kunnskap som bør brukes til å løse problemet. ▪ Evnen til å improvisere 	<i>Eksempler:</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nyhetsutvelgelse ▪ Å stille de riktige spørsmålene under intervjuer ▪ Å bruke riktige researchmetoder og verktøy ▪ Å presentere en sak slik at flest mulig leser den

Som nevnt ovenfor skyldes taus kunnskap ofte at kunnskapen ennå ikke er artikulert, at det er uhensiktsmessig/vanskelig å artikulere/kodifisere den, eller at normer og regler for atferd begrenser det som aksepteres og uttrykkes gjennom ord (Grimen, 2008, s. 79). Med bakgrunn i denne studien ser alle tre forklaringer ut til å være gyldige. Siden det er lite forskning på feltet, må man regne med at mye taus kunnskap ennå ikke er kodifisert. Ser man på kompleksiteten av det proksimale leddet, kan man også spørre seg om det er mulig og ønskelig å forsøke å kartlegge hele kunnskapsbasen – eller om de mest sentrale elementene er nok. Som vist over finnes også en utbredt oppfatning om at den journalistiske magesfølelsen er medfødt. Dersom utgangspunktet er at man uansett ikke kan tilegne seg den, vil mye av motivasjonen til å finne ut hva den består av, sannsynligvis forsvinne. Flere profesjonsutøvere synes dessuten at teoretiseringen av

journalistikken er gått altfor langt (f.eks. Folkerts, 2014; Fonn & Knudsen, 2015; Olsen, 2020). I et slikt perspektiv vil en artikkelisering av magesfølelsen kunne bli sett på som en ytterligere akademisering av feltet. Til sammen gjør alle disse elementene kodifiseringen vanskeligere.

For å danne et best mulig grunnlag for presis debatt, kritikk, kunnskapsutvikling og undervisning er kodifisering imidlertid nødvendig. I denne kodifiseringsprosessen kan Polanyis (1967/2009) teorier, som demonstrert i denne artikkelen, være svært nyttige. Selv dersom utgangspunktet er at det er umulig å kodifisere all taus kunnskap, kan man ved hjelp av Polanyis (1967/2009) teorier klargjøre hvilke deler av kunnskapen som er kodifiserbare og ikke – og forsøke å kodifisere så mye som mulig. I motsetning til det teoriorienterte kunnskapssynet tar det praksisorienterte kunnskapssynet kompleksiteten til praktisk kunnskap på alvor. Dermed kan man argumentere for at det å kodifisere mest mulig av den praktiske kunnskapens ulike deler er et bedre alternativ enn å redusere praktisk kunnskap til anvendelse av teoretisk kunnskap alene. Bare ved å sette ord på alle nyhetsverdier, også de implisitte som eksklusivitet, gjennomførbarhet og salgbarhet (Schultz, 2007; Kronstad, 2014), kan man for eksempel få en reell diskusjon av hvilke kriterier som bør prioriteres i nyhetsutvelgelsen.

Gjennom sammenfatningen av eksisterende forskning på taus kunnskap i journalistikken, samt demonstrasjonen av hvordan studenter, lærere og aktive journalister tenker ulikt rundt den journalistiske magesfølelsen, bidrar denne artikkelen både teoretisk og empirisk til kunnskapsbyggingen på feltet. Praktisk kunnskap er imidlertid, som vi har sett, svært kontekststøttet. Det er derfor usikkert om funn fra fire journalistutdanninger i USA, som alle spesialiserer seg på undersøkende journalistikk, kan ha overføringsverdi til andre pressesystemer og miljøer. Det ville derfor vært av stor interesse å studere hvordan taus kunnskap, og ikke minst det proksimale leddet, beskrives i andre kontekster – for eksempel blant respondenter tilknyttet sentrale, norske utdanningsinstitusjoner. Det ville også vært interessant å studere det proksimale leddet til en profesjonell handling som ikke er nyhetsutvelgelse – for eksempel direktesendte intervjuer – i detalj. Bare gjennom flere studier av journalistiske handlinger i ulike kontekster er det mulig å oppnå en dypere forståelse av hva den tause delen av praktisk kunnskap egentlig er.

Referanser

- Abbott, A. (1988). *The system of professions: An essay on the division of expert labor*. University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226189666.001.0001>
- Ahva, L., van Dalen, A., Hovden, J. F., Kolbeins, G. H., Löfgren Nilsson, M., Skovsgaard, M. & Väliverronen, J. (2017). A welfare state of mind? Nordic journalists' conception of their role and autonomy in international context. *Journalism Studies*, 18(5), 595–613. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2016.1249005>
- Benner, P. (1984). *From novice to expert: Excellence and power in clinical nursing practice*. Addison-Wesley.
- Bjerke, P. (2009). *Refleks eller refleksjon? En sosiologisk analyse av journalistisk profesjonsmoral* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qpo630a>
- Bryman, A. (2008). *Social research methods* (3. utg.). Oxford University Press.
- Collins, H. M. (2010). *Tacit and explicit knowledge*. University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226113821.001.0001>
- Dimmen, T. (2009). Journalistens tause kunnskap. Ei drøfting av korleis Michael Polanyis omgrep «taus kunnskap» kan nyttast i ei vurdering av journalistisk praksis. Upublisert.
- Dreyfus, S. E. & Dreyfus, H. L. (1980). *A five-stage model of the mental activities involved in directed skill acquisition*. Operations Research Center.
- Eraut, M. (1994). *Developing professional knowledge and competence*. Falmer Press.
- Eraut, M. (2004). Transfer of knowledge between education and workplace settings. I H. Rainbird, A. Fuller & A. Munro (Red.), *Workplace learning in context* (s. 201–221). Routledge.
- Folkerts, J. (2014). History of journalism education. *Journalism & Communication Monographs*, 16(4), 227–299. <https://doi.org/10.1177/1522637914541379>
- Fonn, B. K. & Knudsen, A. G. (2015). *50 år med journalistutdanning: En historie om akademiseringen av et yrkesfag*. Cappelen Damm Akademisk.
- Freidson, E. (2007). *Professionalism: The third logic*. Polity Press.
- Grimen, H. (2008). Profesjon og kunnskap. I A. Molander & L. I. Terum (Red.), *Profesjonsstudier* (s. 71–86). Universitetsforlaget.
- Hallin, D. C. & Mancini, P. (2004). *Comparing media systems: Three models of media and politics*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511790867>
- Handgaard, B., Simonsen, A. H. & Steensen, S. (2013). *Journalistikk: En innføring*. Gyldendal Akademisk.
- Heggen, K. (2014). Kloke hender – også i profesjonsutdanningene? *Gjallerhorn*, 2014(19), 18–25.

- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6. utg.). Abstrakt forlag.
- Kronstad, M. (2014). Using the gut feeling – making sense of practical knowledge in journalism education. *Journal of Media Practice*, 15(3), 176–189. <https://doi.org/10.1080/14682753.2014.1000041>
- Molander, B. (1996). *Kunnskap i handling* (2. rev. oppl.). Daidalos.
- Olsen, G. R. (2018). *A new platform for quality journalism? A study of four U.S. nonprofit university centers and their attempt to save professional reporting through using classrooms as newsrooms* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Bergen.
- Olsen, G. R. (2020). *Newsroom-classroom hybrids at universities: Student labor and the journalism crisis*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429345265>
- Olsen, K. S. (2018). What we talk about when we talk about local journalism. Tacit knowledge during the digital shift. *Sur le journalisme*, 7(2), 126–139.
- Parsons, T. & Platt, G. M. (1973). *The American university*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/harvard.9780674423626>
- Polanyi. (1966). The logic of tacit inference. *Philosophy & Technology*, 41(155), 1–18. <https://doi.org/10.1017/S0031819100066110>
- Polanyi. (2009). *The tacit dimension*. University of Chicago Press. (Opprinnelig utgitt 1967)
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet: Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Fagbokforlaget.
- Ryle, G. (2000). *The concept of mind*. The Chicago University Press. (Opprinnelig utgitt 1949)
- Schultz, I. (2007). The journalistic gut feeling: Journalistic doxa, news habitus and orthodox news values. *Journalism Practice*, 1(2), 190–207. <https://doi.org/10.1080/17512780701275507>
- Schön, D. A. (1988). *Educating the reflective practitioner*. Jossey-Bass.
- Schön, D. A. (1995). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Arena.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: Design and methods* (5. utg.). SAGE Publishing.
- Young, M. & Muller, J. (2014). *Knowledge, expertise and the professions*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315883083>
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K. & Larsen, L. O. (2013). *Metodebok for mediefag* (4. utg.). Fagbokforlaget.
- Østlyngen, T. & Øvrebø, T. (1999). *Journalistikk: Metode og fag* (2. utg.). Ad Notam Gyldendal.
- Aase, T. H. & Fossåskaret, E. (2014). *Skapte virkeligheter: Om produksjon og tolkning av kvalitative data*. Universitetsforlaget.